Број 142. У Новом Саду, у уторак 1. јула 1908. Година XLIII

„Застава“ излази сваки дан два пута, а недељом и понедељником једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље на један месец 2 кр. 70 пот. на четврт године 8 круна. Кад се јутарњи и вечерњи лист засебно шаље: месечно 3 кр. 26 п. на четврт године 9 круна 75 пот.
За Аустрију и све остале земље на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: на пола године 2 круне, на целу годину 4 кр а за стране земље годишње 6 круна 50 пот.
Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура.

Телефон бр. 131.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

(Вечерњи лист.)

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 пот. сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво „Заставе“ је у кући г. Ј. Т. Чавића Администрација „Заставе“ налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 29

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „Заставе“.

Рукописе не враћамо.

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура.

Чек-конто 12008.

Један или два.

I.

Под овим насловом у 141. бр. „Србобрана“ отворено признаје „Св. П-ћ“, да је „истина оно, што тврди „Застава“, да изасланици српских странака на ријечкој предконференцији нису имали мандат од цијелог српског народа, да прогласе народно јединство Али је с друге стране истина и то, да су они добили plein pouvoir од својих странака за утврђење споразума с Хрватима“ Допустиће нам г. „Св. П-ћ“ да је велика разлика „проглашење народног јединства“ од „утврђења споразума с Хрватима“.

Проглашење народног јединст а примила је самостална странка, и гле чуда! до проглашења народног једиства били су Срби и Хрвати два народа са два имена“, а од проглашења народног јединства „Срби и Хрвати су један народ са два имена. Дошао је велики избавитељ и добротвор српског народа прогласио је народно јединство, Срба и Хрвата, и од тог часа Срби и Хрвати су један народ са два имена Штета, што се триумвират „Србобранов“ није пре 1000 година родио, бар би пре 1000 година извео из заблуде толико милијона људи, не би држали да су Срби и Хрвати свако за себе народ, створио би народно јединство, био би један народ Срби и Хрвати, а не би се у току хиљаде година тај један народ (Срби и Хрвати) гложио. Каква би корист била, да је пре хиљаду годи а створена мисао народног јединства, створен један српско хрватски народ, једна српско-хрватска држава (овако морамо да називамо, јер не знамо које је право име „једног народа“ (Срба и Хрвата.)

Ни Бог није право радио, што није пре хиљаду година послао „Србобранов“ триумвират, да спречи, да Срби и Хрвати не буду два народа, него да створе, — а ко ништа друго, а оно макар — да су Срби и Хрвати један народ са два имена“.

Штета, толики наши паметни људи трошили су снагу на одржању српског и хрватског народа, писали су историје и друго, а то би све лакше и боље било, да су дошли на срећну мисао, да су „Срби и Хрвати један народ са два имена“. Светозаре Пибићевићу, пред тобом пада св. Сава, Доментијан и други историчари, до данас јер су били у заблуди, да су Срби и Хрвати свако за себе народ, нису знали да су Срби и Хрвати један народ са два имена. Твој изум баца у запећак лажну српску прошлост, шта више баца и хрватску, јер то је једно, па нема смисла што је свако за себе било. Чекамо од тебе да од српске и хрватске прошлости створиш једно, да се јединство народа још боље види.

Штета, што су толики паметни људи живели у заблуди, српским народним песмама и умотворинама дали карактер чисто српски. До душе то ништа не чини, јер Срби и Хрвати су један народ, па су и српске народне песме и хрватске. Ми вам завидимо на вашем изуму господо око „Србобрана“

Мисао народног јединства примљена је из научног, политичког и тактичког разлога. С првим т ј научним разлогом нећемо главу лупати, јер наши слаби и мали умови не могу то схватити, па зашто да се бадава мучимо.

„Други је разлог политички: Увјерење, да Срби и Хрвати могу одбранити и развити своје индивидуалности само у случају, ако буду водили јединствену политику и тежили за једном будућношћу, постало је опћенито “ Срби и Хрвати су два мала народа, па да штогод постигну морају в дити јединствену политику и тежити за једном будућн шћу.“ Али та „јединствена политика и једна будућност“ мора тежити за **равноправношћу обију дијелова народа** т. ј. да су рби и Хрвати два равноправна народа а не може значити, да су Срби и Хрвати „један народ са два имена.“ Пошто се свуда истичу само Хрвати а не и Срби, то је јасно, да се не тежи за равноправношћу „обију дијелова народа.“ Таковом политиком могу Хрвати добити оно што желе а Срби не истичу се, па неће ништа добити. Пошто су Срби и Хрвати „један народ са два имена,“ ако Срби хоће да се добит протеже и на њих, морају признати, да су Срби и Хрвати „један народ са два имена,“ и тај један народ добио је што жели те нема више тражити. „Један је народ са два имена“ добио, а пошто се истичу само Хрвати, онда су то Хрвати добили, Срби као један народ са Хрватима не могу ништа тражити, онда српски захтеви отпадају и Српство је плеоназам. „Трећи је разлог тактички: „Народним јединством најуспешније може се бранити мисао народне равноправности Срба и Хрвата“ Ако признајемо да су Срби и Хрвати „један народ са два имена.“ онда нема смисла спомињати равноправност Срба и Хрвата. Ако истичемо равноправност Срба и Хрвата онда признајемо, да рби и Хрвати нису „један народ са два имена“ него два народа. Пошто се свуда истиче само Хрватство, то ће се сва добит односити само на Хрвате, а не и на Србе. Стојећи на становишту, да су Срби и Хрвати „један народ“ са два имена, то ће се добит односити на тај „један народ“ (са два имена Србе и Хрвате) а свуда се истичу само Хрвати, то ако ћемо се користити стеченом добити морамо признати, да се под Хрватима разумеју и Срби, дакле Срби и Хрвати су једно и нема смисла тражити да нас зову Србима, главно је да је народ (Срби и Хрвати) добио.

Кад би се увек истицало Хрвати и Срби онда би јединствена политика била добра не само за Хрвате него и за Србе, а тим би се уједно остварила и равноправност Срба и Хрвата, а отпала би мисао народног јединства као неумесна. Ако би пак признали да су Срби и Хрвати, један народ, онда нема смисла тражити равноправност Срба и Хрвата, јер један народ добија, а ако се једни зову Срби а други Хрвати, они се за само име неће ложити и упропашћивати, јер једна је крв, мањина ће се претопити у већину. Можемо рећи, да ни политички ни тактички разлози народног јединства нису добри.

II.

Згодно је дошла формула, да су Срби и Хрвати један народ са два имена Ова је формула глупава и творац формуле требао би да добије патент на глупост. Чудимо се да је хрватско српска коалиција радосно прихватила ову формулу кад сви знају да су Срби и Хрвати два народа, и да данас отворено бране ту формулу.

Ако пак узмемо у обзир политичке циљеве Срба и Хрвата онда видимо, да се овде ради с рачуном. Хрвати су већина у Хрватској и Славонији и пропагирају Хрватство на штету Српства. Хрвати издају српске народне песме и друге умотворине под именом хрватским, па чак и „Narodne pjesme o boju kosovskom godine 1389“ sastavio Armin Pavić, и отимају наше светиње. Догод буду Хрвати оно што је (српско називали хрватским, отимали и присвајали српску тековину, дотле не можемо бити искрени савезници а камо ли браћа.

Хрватима згодно је дошла формула да су Срби и Хрвати један народ са два имена, и они рачунају, да ће мањина пристати уз већину, т. ј. да ће се Срби претопити у Хрвате. За Хрвате ова је политика добра, за то и признају Србе, јер рачунају да неће дуго бити Срба, него да ће бити православн х Хрвата.

Срби и Хрвати живе већ хиљаду година свако за себе као народ, имају своју прошлост, имају драгоцености, које се не могу забацити ни мачке их полизати, а најмање пак српско хрватска коалиција кадра је збрисати народност са својом формулом, да су Срби и Хрвати, „један народ са два имена“. До проналаска формуле били су Срби и Хрвати два народа, од кад господа коалиционаши прихватише формулу и грчевито је држе, од тад су „Срби и Хрвати један народ са два имена“.

Ако су Срби и Хрвати „један народ“, онда отпада теорија „са два имена“, једно име свакако је излишно. Али наст је питање: које је право име, да ли Србин или Хрват? Не треба народ одржавати у заблуди, да су Срби и Хрвати два народа, него треба одбацити једно име, и недати, да се један народ само ради имена гложи, а други да га још више тлачи. Светозаре, Буде, Јово и остали ухљебљени у редакцији „Србобрана“ питамо вас, које је право име тог једног народа, да ли Србин или Хрват? Један народ треба да има једно име, не треба га у заблуди одржавати, јер боље ће народ као целина т. ј. тај један народ Срби и Хрвати напредовати, него кад је свако име т ј. Срби за себе а Хрвати за себе.

Хиљаду година постоји српско име и српска држава, и хиљаду година развијају се Срби као један народ а Хрвати као други народ. Могу ли Срби заборавити своју прошлост, одрећи се онога чиме се само подичити могу? Могу ли своју прошлост Срби сматрати хрватском или српско хрватском? Или могу ли то Хрвати учинити? Само онај који нема осећаја према своме народу, тај може тврдити, да су Срби и Хрвати један народ са два имена Издајица може мењати сваки час народност као циган коња, или може пристати, и тврдити, да су два народа један народ са два имена, али такови не раде из уверења, него то је „кшефт“.

Ако су Срби и Хрвати један народ са два имена, онда свакако прошлост треба спојити и дати као целину, не треба нам српска и хрватска историја свака за себе, него треба је под једним именом издавати. Препоручујемо вам господо, који исповедате да су рби и Хрвати један народ са два имена, да позовете професоре београдског и загребачког универзитета, нека с научног гледишта изнесу, које је право име српске и хрватске историје, да ли српско или хрватско. Нема смисла историју једног народа под два имена износити, а кад би се спојила, у будућности би боље напредовала Зашто ради два назива једна наука да се не развија као што треба?!! Ако се не би могли сложити у имену (називу) или српском и хрватском, или ни

српско хрватском, онда нека изаберу треће име на пр. Илири па ћемо се одрећи и Српства и Хрватства и приступити том трећем називу, па ћемо бити један народ са једним именом. На ово ће пристати, који из уверења тврди да су Срби и Хрвати један народ са два имена.

Пропагатори формуле, да су Срби и Хрвати један народ са два имена, хајде узмите једно име било Србин или Хрват, само да народ може боље напредовати, ово можете, ако из уверења тврдите, да су Срби и Хрвати један народ са два имена Ако се не можете погодити које ћете име узети, онда је лаж, да ви из уверења тврдите, да су Срби и Хрвати један народ са два имена. Уверење мора победити једноставан назив Србин или Хрват, а никако не сме један назив победити уверење. Уверење треба изводити, а ми желимо да га што пре изведете, да народ не живи у заблуди, да су Срби и Хрвати два народа, и да се између себе не гложи и свађа.

Ако су Срби и Хрвати један народ са два имена онда је свеједно а Србин а Хрват, свакога можемо називати, како нам је воља. Али упамтите господо коалиционаши, да прави Србин неће се одрећи Српства и признати се Хрватом; а тако исто ни прави Хрват неће се одрећи Хрватства и признати се Србином. Упамтите, да то чине штребери, голанфери и кшефтсмани, и сви они, којима је лични интерес највише на свету Од тих голанфера, као што није имао користи онај народ кога су се одрекли, тако исто неће имати ни они, којима се прилепе ти паразити. Та они су вољни за лични интерес сваки час мењати народност. Имамо људи који су у Србији Срби, у Хрватској Хрвати, у Угарској Мађари итд али управо нису друго него кшефтсмани. Прави родољуб неће тежити за таковим умножавањем народа.

Нема смисла формула, да су Срби и Хрвати један народ са два имена, јер:

„Видије ли суда од два пића?
Али капе за по двије главе?"

(*„Горски Вијенац"*).

па тако исто и један народ са два имена. Ако су Срби и Хрвати један народ са два имена онда свакако једно име мора нестати јер:

„Мањи поток у виши увире,
Код увора своје име губи —
А на бријег морски обојица"!

(*„Горски Вијенац"*)

а овако би Хрвати с нама хтели да поступе.

Ево доказа

Питамо Србе учитеље без обзира на њихова политичка начела; Зашто сте изашли из савеза хрватских учитељских друштава? Зар није што вам се намеће Хрватство а ваша народност не поштује се? Нисте ли тражили, да се „савез хрватских учитељских друштава" назива „савез учитељских друштава Хрватске и Славоније"? Зар вам овај предлог није уместан? Јесте и још како, али „браћи" Хрватима не допада се, они ће изгласати што хоће. — Тражили сте да друштво не носи име једног народа (хрватског) кад у друштву има учитеља и друге народности, па није право, да се њима намеће име хрватско — „Браћа" Хрвати истичу Хрватство, и ако добро знају, да у друштву има и других народности, и баш то је довело до расцепа, и Срби су иступили из хрватског савеза. Срби учитељи су иступили, јер није им образ подносио, да раде у оном друштву, које носи име другог народа, нису могли радити под фирмом хрватском. Ту су се учитељи показали као свесни и ваљани Срби, ми им се морамо поклонити и поносити се с њима, јер док нам је таквих Срба учитеља не бојимо се, да ће нам ико наметнути своју народност.

Учитељи се показали као добри политичари и тактичари. Ми тврдимо, да су учитељи који се најмање баве политиком, бољи политичари и тактичари од великих државника и велеума Светозара, Буде, Јове и целе самосталне странке. Ми се чудимо, да за лажном политичком странком могу се учитељи поводити, а још више за горим и лошијим политичарима од себе

„Додуше у 9. тачци програма коалиције изријечно се вели да је мисао народног јединства диктирало **уверење** а не тактика". — Самостална странка стоји на коалиционом програму и она из уверења тврди да су Срби и Хрвати један народ са два имена, зато мора радити на користи једног народа, не сме потрзати српско питање, јер није право, ради имена један народ цепати као да су два народа, зато је Српство плеоназам Према овој самосталској политици учитељи самосталци учинили су погрешку, што се као један народ оцепили од Хрвата, и само ради имена српског шкоде напретку „једног народа". Учитељи самосталци показали су да су, бољи поличари од вођа самосталне странке, јер ради Српства напуштају друштво у ком су они доста радили и припомогли напретку и сврси његовој, а вође и главешине самосталне странке допуштају, да се против Срба ради. (н. пр. Бадај против ћирилице). Могли смо се надати, да ће настојати да спор реше повољно по Србе, али преварисмо се, јер главешине и вође самосталне странке о том и не мисле. Ако ништа, оно могли су код својих савезника напредњака и праваша порадити, да својим једномишљеницима учитељима предложе да се спор реши и Срби добију задовољштину да би у просветном друштву могли остати. Ово је тим пре могуће, што су Срби и Хрвати један народ са два имена, па дужност је радити на просвети једног народа а не за љубав имена оставити „браћу" да оснивају своје посебно друштво

Хрвати кад год су били у неприлици признавали су Србе за браћу и народ, а кад су помоћу Срба извојевали што желе онда су Србе оставили на цедилу Кад су били у невољи онда су викали: „где си брате Краљевићу Марко", а кад су постигли што желе, онда говоре: „ид' отале незнана делијо". И то небратско држање Хрвата узрок је, да Срби не верују Хрватима и држе да никад неће међу њима бити искрене слоге и љубави

Срби и Хрвати већ хиљаду година постајали су свако за себе као народ, и имају своју прошлост и драгоцености, које не може избрисати једна формула, да су Срби и Хрвати један народ са два имена. Признање коалиционаша да су Срби и Хрвати један народ са два имена, не може један народ збрисати, за то се морамо чудити уображености наших коалиционаша. Ови велеуми бацају у запећак све наше знамените и паметне људе, који су исповедали да су Срби и Хрвати два народа, а то је заблуда.

Словени су једнога порекла, па зашто не кажете да су н. пр. Словенци или Словаци с Хрватима један народ са два имена Најбоље је рећи за све словенске народе, да су један народ са толико имена (колико ће имена направити коалицијонаши, не знамо.) Јер кад се једна тврдња може на два народа применути, онда се може и на све Словене протећи, јер сви су Словени једног порекла.

Господо коалиционаши! ваша тврдња да су Срби и Хрвати један народ са два имена нема смисла, и не може никад код народа наћи одзива, јер народ то ваше мишљење неће прихватити. Зато можемо рећи вама господо коалиционаши да се оканете ћорава посла и немојте једно другима да бацате прашину у очи.

Српски народ може рећи:

Dagli amici mi guardi Dio
che dai nemici mi guardero io.

(сачувај ме од пријатеља Боже, а од непријатеља сачуваћу се сам) или што каже народ: Сачувај ме Боже од луда пријатеља.

△

Демонстрације против бана Рауха.

Будимпештански листови доносе, како је у Новоме и у Црквеници дошло до изгреда против бана Рауха У Новоме је већ рано зором у недељу разнет био глас да ће бан пре подне стићи те се свет у великој маси искупио и чекао, да се укаже аутомобил са баном Гласни звиждук са аутомобила узалуд је опомињао свет, да се разиђе с пута. Напред момци, а са њима старији беху посели цео пут, те да не би било несреће аутомобил је морао успорити ход Тада се зачу ужасна дрека: Доле с Раухом! Доле са свињом! Доле са Мађарима! Поцркали Мађари! И за тренут полете киша од мућкова, покварена воћа и других прљотина на аутомобил, на бана и његову пратњу. Бан је био блед као крпа, дрхтао је целим телом, а када распаљена маса пође и с батинама према аутомобилу, извадио је револвер и тада светина устукну натраг. У томе је и вођи аутомобила пошло за руком, да кроз мало раскрчен пут пројури посред светине, која је обасула бана најгаднијим погрдама. Аутомобил банов јурио је највећом брзином према Црквеници Но ту је био припремљен опасан атентат На друму су били оборили телеграфске и телефонске мотке, а жице су били затегли преко пута. То је спречило даљи пут аутомобилу и срећа је што је жица била затегнута доста високо те је само очешала по челу вођу аутомобила, те му прокрвавила чело. Да је била затегнута нешто ниже, како је аутомобил великом брзином јурио, веле, да би могла путницима одсећи врат Аутомобил је убрзо застао пред Црквеницом, где се на друму била искупила велика маса света, која је почела демонстрирати против бана. Аутомобил је тада брзо скренуо горњим путем, но светина почне јурити за њим и бацати камење ружећи бана. У Црквници је одсео бан у хотелу „Терапија", где су га дочекале окружне и пристанишне власти На заједничком ручку у својој здравици рекао је бан да ће у пркос нападима и уличним тероризмима и даље у политици ићи својим досадањим путем. Затим је заповедника окружне власти упутио, да нареди најстрожију истрагу како против нападача тако и против подстрекача оних нападаја против њега А ако није довољна једна компанија жандармерије, послаће и две. Из Сушака је жандармерија већ стигла и појачала ону у Црквеници, те заједно почела да истражује и да затвара Још се вели, да је до сада затворено њих осморо, а због напада на бана баца се кривица на Супила и Мажуранића. Бан је у вече отишао у Краљевицу.

Политику бана Рауха ми нарочито не можемо одобравати никако, шта више морамо је најоштрије усуђивати Али не можемо никако одобрити ни такове демонстрације и инзулте, јер не само да то није часно политичко оружје, њиме се не постизава ништа — и само страда онај народ, који је наведен на такове демонстрације, па често и онај, који није у њима учествовао, док прави покретачи прођу обично најлакше.

Три савремена питања у народно-црквеној автономији.

(Наставак).

На ове Трефорове примедбе земаљски синод је одговорио овако:

„Приговара се §§. 51. 117. и 136. и позива се синод, да, пошто у опште само о извршењу законитих наредаба може бити речи и пошто противних назора само гледе тумачења примене закона може бити, ове §§ по аналогним случајевима државних закона дотера.

Променивши § 117. између ових параграфа, ова промена уклонила је сасвим ону претпоставку и бојазан, да ће поједини свештеници моћи пресуђивати о потраживањима судова и политичких власти.

Што се тиче права ремонстрације, не налазимо да се аналогни случајеви државних закона могу применити на епархијску скупштину и епископа, јер између ове главне црквене власти односно највишег достојанственика црквеног и муниципалне власти односно чиновника исте, нема никакве аналогије. Муниципалне власти су извршни органи државне администрације; ови дакле не хтијући спровести владине наредбе, могу задржати управу и онемогућити ју, и ипак муниципије у два случаја имају право не извршити владине наредбе; напротив епархија и епископ нису извршни органи државни, и у круг цр-

квене функције спадају такве појаве верског и моралног живота, које су независне од сваке светске власти, дакле, епархије тиме што не изврше оне наредбе, које нађу да се противе са државноправним положајем цркве, са црквеним уставом и верским начелима, не зауставе ток државне управе, напротив одредба § 51. и 136. слободу вероисповести и савести — која је основ сваке слободе — штите од евентуалних нападаја, а ове дужности се црква не може одрећи, тим мање, што се у §§ 51. и 136. наведене одредбе гледе владиних наредаба оснивају на основним законима, нарочито на 1790 1. XXVI. зак. чланком ујамченим правима.

У врлоштованом отпису истина има то уверавање, да „у опште само о извршењу законитих наредаба може бити речи“, но прошлост наше цркве доказује, како је појам законитости у разна времена био разно тумачен, и да су нападаји који беху управљени против самоуправе наше цркве, врло често носили наслов законитости, и не може се рећи, да су оваки покушаји за увек искључени, напротив прошлост реформиране хришћанске цркве у Угарској доказује и то, да је у њеном крилу поштовање закона од почетка наслеђена особина била, и да ова црква није могла бити никада оптужена због каквих тежња против угарске државе, нема дакле разлога тој претпоставци, да ће се ова црква противити извршењу законитих наредаба.

Дакле примена права ремонстрације на епископе реформатске цркве и епархијску скупштину по аналогији политичких власти, противи се основним појмовима наше цркве, условима бића и слободи верских начела и црквеног устројства.

§ 51. (53. h.) биће:, § 117. биће:, § 136 (138.) остаје непромењен“. (Долазе у II. чланку саопштени текстови ових параграфа.)

*

Овако су угарски реформати одговорили министру Трефору на његове примедбе и његов позив. И? Министар Трефор се морао задовољити с тим одговором, те је предложио краљу, да санкционише на ново поднесени устав њихов без икакве примедбе, и овај је санкционисан тако, као што смо у II. чланку саопштили.

С нама није тако чињено, а и ми смо чинили друкче него реформати.

Нама је н. пр. саборско устројство, 1874. г. сабором донесено, „услед мнења од уг. кр. министарског савета са некојим променама од чести са погледа вршења највишег краљевског права надзора, дотично одобрења и потврде, од чести ради употребљења уместнијих и правилнијих израза“ одобрено као „закључци“ сабора, а не као саборско устројство, не као автономно устројство, устав или уредба, него као „краљевска уредба“ издана на Реци 14. маја 1875. године, уз према потпис министра председника Б. Беле Венкхајма.

И не само да су у сабором установљеном тексту нашега устројства учињене промене, измене и додатци. Не, све је то мало било. Октроисаном устројству или „краљевској уредби“, придодана је још једна клаузула, добро позната и сувише искушана кобна клаузула, која је практиком владиних узурпација тако незаконито и насилно растегнута, да је нашу автономију сасвим стегла и притегла. И народно-црквени сабор је 1875. г. све то примио са — захвалношћу!

Године 1604. је краљ Рудолф II. без суделовања сабора, у државне законе од њега санкционисане, који су се тицали верских послова, самовољно уврстио један чланак. Но овај чланак је првом приликом 1606. г. збрисан, и то за то, „cum is extra Diaetam (ван сабора) et sine Regnicolarum consensu adjectus (додан) fuerit (као наша клаузула) — propterea, etiam tollitur“ (просто се брише.

Кад владар и државна влада немају права никакве октројке у државним законима, ма да имају права располагања и право наређивања у извесним пословима и у извесним случајевима државне управе, онда је апсолутно искључено свако право њихове октројке у законима (уредбама) црквене автономије, у којој им не припада ниједно и у ниједном случају право располагања и наређивања.

Државна власт (ма која, законодавна, извршна, управна, или сабори, краљ, министарство), није позитивни фактор у нашем автономном законодавству. С тим треба да смо једном на чисто, и према томе да поступамо. Треба нам знати и то, да ми, јер смо у уставној држави, немамо више посла са краљем као са апсолутним владаром, који би у нашој цркви имао апсолутних личних права, као што је н. пр. у Угарској патронатско право Апостолскога Краља. Треба нам знати, да је и то лично, патронатско право краљево у римокатоличкој цркви, по извору своме и постанку **црквено** а не државно; дато, стечено, пренесено, које су угарски краљеви добили са особитих заслуга од римскога папе.*) Не извире из народне суверености, дакле, не из државнога законодавства. Римски папа је извор томе патронатском праву, које ужива свагдањи угарски апостолски краљ. Наша црква нити га је дала краљу, нити га може дати, јер у православној цркви тога права и — нема.

Међутим данас и многи римокатолици желе, да се ово право у садашњем облику више не врши, него да се реформише Разлог је у томе, што је по XII. и XX. зак. чл. од 1848. ово право постало прави анахронизам, јер и то, par eccelence лично право краљево, не врши данас краљ, већ парламентарна влада, која може бити и иноверна. Има више начина, на које се мисли то питање решити. Највише њих су за то, да се одрже патронатска права, што је у римокатоличком устројству и изречено, али да се она права, која је до сада de facto вршило министарство, пренесу на римокатоличку автономију.

*) Reges Hungariae cum soli fuerant omnium ecclesiarum et Episcopatuum, Abbatiarumque et Praepositararum in hoc regno fundatores per eius modi fundationem **omnem facultatem juris patronatus** nominationis, electionis ac collationis beneficiorum sibi ipsis **acquisiverunt** et vindicarunt“. (Tripartitum, Pars I tit. 11.)

Политички преглед.

Чеси и Немци. Прошле недеље оржали су Немци Чешке у много места јавне зборове. На њима се јавно протестовало против Чеха, а и против немачких министара и посланика, који не бране довољно интересе Немаца Чеси су у последње време почели и сами решавати језички спор, не чекајући да парламенат створи законске одредбе. Њихови чиновници нису више питали за законе, већ су слободно почели званичити на чешком језику. Немачки су језик тако вешто избегавали, да су на пр. поштански чиновници у опћењу са поштанским звањима из Немачке служили се чешкии и француским језиком За тим су Чеси освојили многе општине и по њима понамештали своје чиновнике. Немци тврде, да је број немачких чиновника у Чешкој много нижи од броја који би им према њиховој бројној снази припадао. То је довело до ових демонстрација. Чеси ће већ умети одговорити.

Криза у Србији. Још никако да се реши министарска криза и Србија да дође до владе. Краљ је поверио дру Милована Миловановићу, да састави владу. Хоће ли то овоме поћи за руком, то је још велико питање. Као што се види, решење ове кризе иде врло споро и то баш у овом важном времену, када би Србија требала да има јаку владу. Миловановић преговара са вођама појединих странака, но о стању тих преговора у јавности се још не зна ништа.

Покрет у турској војсци. Кад је убијен Шемзи паша у Битољу, био је позван војнички свештеник у Цариград, да усмено извести султ на о целом догађају. Кад је пошао на станицу, дочека га неко и смртно га рани. Атентатор је побегао. Порта се изговара, да је телеграфска веза између Цариграда и Битоља прекинута. Ипак се мисли, да се тиме само прикрива право стање ствари. Порта држи строго у тајности све извештаје. Међу војницима влада озбиљна побуна, а циљ јој је да сруши садашњи апсолутистички режим. Из Битоља је побегло 20 официра и спојило се са устапама из Ресне. Становништво око Охритскога Језера је узрујано. Порта се више не узда у своју европску војску, те је пренела две редифске домобранске дивизије из Мале Азије да угуши устанак. На место Шемзи паше именован је Осман паша.

Изјава.

У 136. броју »Бранка« изашао је чланак под натписом »Несавесност«, који је потписао Д. Р.

У истом се чланку, за који одговорност није примило на себе уредништво »Бранка«, набрајају неке чињенице о управи на даљском властелинству, уз позив, да се јави ко сме и узмогне то да побије. Ми потписани као чиновници на даљском властелинству, изјављујемо, да је управа на даљском властелинству уредна и упутна и да се не ради којешта; да се у том властелинству ништа не продаје самовољно, него се све ради са знањем и одобрењем високог Саборског Одбора; да се интеркаларни приходи већим делом улажу у економију, што преостане у готовом новцу улаже се у благајницу српских народно-црквених фондова. Велики део налази се још у непроданој храни (кукурузу, пшеници, зоби и т. д.), што је све смештено у властелинским магазинима и чардацима. — Неистинита је дакле тврдња, да је из интеркаларних прихода ма и најмања свотица уложена ма у који новчани завод. Има уложеног новца у вршачкој српској банци и у румској српској привредној банци, но то је новац из оставине покојног патријарха, који је примљен за један део продатих виктуалија. А овај је новац у своје време уложен само за то, да би носио камате, а не да лежи у судском пологу, где не само што не би носио никакве камате, него би се на исти морала платити још и чуварина. Део од овога новца, који припада госп. дру М. Максимовићу, примио је он сам. То је учињено у споразуму са г. дром М. Максимовићем, судбеним изаслаником из Осека и Саборским Одбором.

Ово изјављујемо истини за љубав, а у намери, да сузбијемо ширење којекаквих измишљотина, па и оних у чланку Д. Р-а.

Даљ, 27. јуна (10. јула) 1908.

Јоца Николић,
управитељ даљског властелинства.

Мита Кузминац,
књиговођа.

Јован Моравић,
благајник.

Вести из места и са стране.

Позив на претплату. 1. јула отварамо нову месечну претплату на „Заставу“. Цена је на месец дана 2 крун 70 пот. Уједно учтиво умољавамо наше пошт. претплатнике којима крајем јуна истиче претплата, да изволе исту за време, за месец јули обновити, како не би у шиљању листа до прекидања дошло

Бугарска војска.

Путујући по балканским земљама био је кнез Трубецкој, члан руске државне думе, и у Бугарској. У листу „Рускоје Слово“ изнео је своја опажања о бугарској војсци. Вели да у бугарској војсци влада одушевљење и дисциплина, да има сталан кадар од 50 хиљада момака, а у ратно доба да може извести на бојиште до 350 хиљада момака. О наоружању вели да је потпуно савремено. Бугарска артиљерија има 81 батерију од по 4 брзометна топа Шнајдеровог (француског) система. Трубецкој упоређује бугарску војску са турском и вели да није дорасла турској војсци. Ова је бројно отприлике двапут толика као бугарска. Добра страна код бугарске војске је брза мобилизација. Потпуна мобилизација је готова за 8 дана. Али да стигну до Једрена треба им пуна 2 месеца, а дотле би се и Турци окупили. Бугари прецењују себе, а потцењују своје непријатеље. За случај рата са Турцима морала би се Бугарска споразумети са Србијом, Румунијом и Грчком, иначе би јој ове могле ускорити пропаст.

Како је свету у Америци.

Лист „Радикал“ донео је једно писмо, што га је писао један Србин из Америке. Преносимо то писмо, јер оно јасно показује, како је нашем свету у Америци: Писмо гласи: „Писано у Шарону 28. априла. Драги мој Јоја! Ево да ти јавим, да је овде јако рђаво; посла нема, а неће ни бити до другог лета. Па пошто ја немам новаца, ја те молим да ми пошаљеш 130 форинти, да ја идем кући, јер овде не вреди годину дана забадава седити и моју младост проводити. А ако ми нећеш послати, ја морам сам себи доћи главе. То није моја воља, већ је то код свог света овде. Ако ми не верујеш, а ти иди у Чалму, па ћеш чути, јер и тамо су њих четворица писали. Драги Јоја, ако ћеш ми послати, а ти ми пошаљи одмах, да овде више не трошим, јер овде се не исплати седити, а ништа не радити. И још вас једаред молим да ми пошаљете што пре, а сад примите љубазан поздрав сви свупа. — Ж. П. Шармон Па, Воке Н. 384.“. — Нека дакле добро промисле и прочитају ово писмо они, који мисле на Америку, па нека се окану ћорава посла и нека чувају своје огњиште. Ко хоће да ради и тече, има довољно прилике у својој отаџбини, а није нужно да иде далеко у свет и тамо да — гладује.

Утицај музике на слабоумне.

У болници за слабоумне Витеи у Лондону чинили су покушаје са музиком и постигли су ванредан успех. Саставили су једну музичку дружину. Чланови те дружине не само да су напредовали у музици, него су и умно јако напредовали. Има дечака, за које се држало да су изгубљени, али од како се баве музиком, умно им се стање тако побољшало, да ће скорим као потпуно здрави напустити завод. Шта више капелник једне веће музичке дружине кад год му треба нових чланова, он се обраћа на овај завод.

Узлет Зепелинов.

Како из Берлина јављају, данас ће Зепелин на својој новој лађи предузети и последњу пробну вожњу. То ће бити вожња на велику даљину од 450 километара, од Боденскога Језера до Мајнца. Да би му за случај несреће могли притећи у помоћ, пратиће Зепелина 22 автомобила, разуме се колико буду могли стизати.

Немци против Чеха.

У недељу су чешки Немци држали тридесет и пет зборова, где су протестовали против тога што се у званьима Чеси унапређују и Немци запостављају. У идућу недељу биће још 19 таквих зборова. Види се колика је дрскост немачка чак и у Чешкој, где су они у знатној мањини а неће да се сете шта Немци раде против Пољака. Они свуд хоће да имају првенство, па чак и тамо где им није места. Само што су Чеси жилав народ, који ће их знати сузбити.

Рим — не треба науку вере.

Недавно је градско веће у Риму са 57 гласова против 3 гласа решило, да се из школа брише учење науке вере. Ова вест ће у целом свету изазвати велику сензацију. У седишту римског папе да се донесе овако решење.

Брзојави „Застави“

Стигли 1 јула

Штрајк.

Река. Овде прети да избије општи штрајк. Заменик намесника гроф Викенбург држи да штрајкачи имају помоћи са стране. Особље и хрватског паробродског друштва изјавило се солидарним са штрајкачима

Одговорни уредник: Константин Бралваровић

Трговина.

НОВИ САД, 27. јуна 1908. године.

Пшеница прве каквоће стара 23 к. — до — к. п.
Пшеница нова 22 к. 20 п до 22 к. 40 п.
Пшеница средња 22 к. — п. до — к. — пот.
Пшеница лакша 21 к. 60 п. до 21 к. 80 пот.
Наполица нова 18 к. 20 п. до 19 кр. — пот.
Јечам нови 14 круна 20 пот. до 14 кр. 40 пот.
Зоб нова 16 кр. — пот. до — кр. — пот.
Кукуруз у зрну н. 14 кр. 60 п. до 14 кр. 80 п.
Кукуруз у клипу н. — кр. — п. до кр. — п.
Маст 132 кр. — п. до — кр. — пот.
Сланина 132 кр. — пот. до — кр. —.п.
Сланина паљена 132 кр. — п. до — кр. —

(све по 100 кил.)

*

БУДИМПЕШТА, 11. јула 1908. год. — Оригинални недељни извештај будимпештанске филијале Српске Банке са будимпештанске житне и продуктне берзе.

Време: Понајвише топлија температура, местимице олуја и нешто кише било.

Стање усева: Последње време била је бојазан, да ће велика припека веома шкодити кукурузу и кромпиру. Ово дана било је по целој монархији доста кише и олује, те се тако бојазан нешто умирила, али опет би била потребна добра и издашна земаљска киша, да би кукуруз и кромпир поткрепила и онда би нешто била боља берба кукуруза и других производа. Иначе косидба већ је свугди по монархији посвршавана и то: жито, ражи и јечма. Најбољи иснос имаде што се тиче квалитета и квантитета Банат, дочим у осталим жупанијама Угарске слабије плаћа жито.

Жито у иностранству: Посао је био чвршћи без знатнијег промета.

Жито код нас: Посао је био особито жив, што већ одавно није било, овдашње млине су куповале велике количине нове пшенице унапред за јули, август и септембар месец, и плаћа се скупљом ценом. Продало се ове недеље око 320 мтц. пшенице са 30 потура скупљом ценом од прошле недеље.

Раж: Нова роба 9·70—9·80.
Јечам нови К 7·50—7·60.
Зоб К 8·20—8·60.
Кукуруз К 7·45 - 7·55.
Репица нова: банатска К 15·——15·½, купусара К 16·——16·¼, а купусара за август К 16·60—16·70.
Ланено семе К 13·——14·—.
Кудељно семе К 18·— 22·—.
Нова детелина црвена К 75·——85·—.
Вика К 8·50 - 9·—. за 50 кгр.
Горушица К 8·—.
Пасуљ бели и округли К 7——9, а шарени К 6·——.

Цене се разумевају за 50 кила.

МЛАД ТРГОВАЦ,

стар 27 година

тражи једно стално мјесто за

деловођу.

Исти је потпуно усавршен модно-мануфактурној и кратке робе трговини. Влада са 4 страна језика. Искусан и способан трговац. Сервирао је у већим радњама са врло добрим информацијама.

Ступити би могао по споразуму. — За адресу упитати у администрацији „Заставе“. 828 1—3

МЕД. УНИВ

Др. Анте Гргурина

ординира

ЗА УНУТАРЊЕ И ДЕЧИЈЕ БОЛЕСТИ

у Опатији (Abbazia)

у „Vili Tiskarna“ од 11—12 и од 3—4.

835 1 3

НА ЗНАЊЕ.

За један ОСИГУРАВАЈУЋИ ЗАВОД траже се

чиновници за путовање

са фикс платом.

Даље потребан је

кореспондента

који је потпуно вичан српском и мађарском или српском и немачком језику у речи и писму.

Они, који су српском, немачком и мађарском језику потпуно вични, имају првенство.

Понуде имају се на администрацију «Заставе« упутити. 832 1—3

Дражбени оглас.

У српској православној црквеној општини Ст. Шовској има да се оправи крст на торњу. Позивају се подузетници да се до Илијина-дна пријаве црквеној општини ради предузимања посла.

Прорачун је утврђен на 1000 круна.

Црквена општина задржава себи право поверења према предузимачу.

Из седнице местног црквеног школског одбора у Ст. Шови 13. јуна 1908.

Коста Пешић, перовођа. **Ђока Гајнов**, председник. 833 1—3

ТРАЖИ СЕ

самосталан трговац, Србин

за

стовариште намештаја у Будимпешти.

Знање мађарског и немачког језика неопходно.

Плата према способности. Ступити може одмах.

Оферте са копијама сведоџбе треба слати на **фабриву столарских производа „ВУКОВИЋ“** д. д. Kispest. 780 3—3

Стечај.

На упражњено учитељско место у црквеној општини Товаришеву (Bácstóváros), епархија бачка, овим се отвара стечај.

Са овим учитељским местом скопчана је плата од 600 круна, за повторну школу 80 круна, у име личног огрева 120 круна, осим овога 6 кат. јутара оранице, која је земља процењена на 400 круна чистих, стан према пропису, са баштом колико се налази уз стан

Дужности су прописане Школ. Уредбом од 1872. год.

Рок је стечају 6. (19.) август 1908. када ће се и избор одржати.

Молбенице са прилозима ваља послати на месни школски одбор.

У Товаришеву, 24. јуна 1908

Милорад Борђошки перовођа. **Стеван Радојчин** председник. 831 1—3

За моју шпецерајску и деликатеса трговину

потребујем једног вештог

ПОМОЋНИКА

који говори српски, немачки и мађарски и који је вешт аранжер излога. Који рефлектира на то место нека одма пошаље своју фотографију и који може одма ступити.

Милан Јовановић

796 3—3 у Белој Цркви (Fehértemplom)

Млађи помоћник

зак олонијалну робу може одмах добити место код

F. Goldstein

801 2 - 3 Земун

НА ЗНАЊЕ!

Имам на мојој пустари лежећу на Дунаву под Опавом у Банату прехо 1000 ланаца

ЛЕПА СЕНОКОСА,

који ће бити од прилике почетком августа за продају.

Трава ће се продавати у парцелама од 2 до 10 ланаца, а по жељи и у већим комадима.

Ради ближег извешћа ваља се на мене у Тител обратити.

791 2—3 **Лазар. М. Јанковић.**

За моју

трговину шпецераја и деликатеса требам за **1-ви септембар** једног доброг солидног и окретног

ПОМОЋНИКА

који је добар **детајлиста** и који потпуно немачки и мађарски говори, уједно требам одмах једног

ШЕГРТА

из боље куће, који је 14—15 год. стар здрав и окретан.

Велимир Радак

793 2—3 у Митровици

МЛАЂИ ПОМОЋНИК

за

модно-мануфактурну и кратке робе трговину

који говори српски и мађарски биће одма акцептиран. — За адресу упитати у администрацији „Заставе“. 738 2—3

НА ЗНАЊЕ!

Овим јављам поштованој публици из Новог Сада и околине да сам досадању

ГОСТИОНИЦУ

покојног МАРТИНА МАЛДАКЕРА

на ћошку главне и телечке улице у своје руке преузео и исту **гостионицу** сасвим реновирао.

Молим поштоване моје госте, да ме изволе удостојити многобројном посетом, а ја ћу се трудити да их у свему што се тиче доброг јела и изврсног пића а са најтачнијом и брзом послугом удостојим, бележим се 790 2—3

с особитим поштовањем

МАРТИН МАЛДАКЕР млађи,

гостионичар у Новом Саду, главна улица.

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.